

Загалом інклюзивна освіта сприяє розширенню доступу до якісного навчання для всіх дітей і молоді, зокрема для учнів з високими освітніми потребами та здібностями. Вона дає змогу уникнути сегрегації таких дітей, забезпечує їхню участь у спільному освітньому просторі, створює умови для всебічного розвитку та залучення до колективної діяльності й спільних проєктів.

Отже, соціальна адаптація молодших школярів з ООП є комплексним процесом, що потребує взаємодії педагогічної, психологічної та соціальної підтримки. Європейський досвід демонструє цінність міждисциплінарних підходів та залучення фахівців різних галузей, тоді як українські практики активно розвиваються в контексті національної інклюзивної політики. Синергія цих підходів може значно підвищити якість адаптації та освітніх можливостей для дітей з ООП.

Список використаних джерел:

1. Дригач Т. Г., Непочатова О. О., Нерсисян Д. А. *Підготовка майбутніх учителів НУШ для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Inclusion and Diversity*, 2023. С. 18-22. URL : <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/175/160>
2. Слезанська Г. Особливості підготовки дітей з особливими освітніми потребами до навчання у закладах загальної середньої освіти. *Наукові записки ТНПУ. Серія: педагогіка*. 2021 № 2. С. 49-58.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Казьмірчук Наталя, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Кизима Марина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Євроінтеграційний курс України зумовлює трансформацію суспільних світоглядних орієнтирів та актуалізує потребу у формуванні емпатійного, відповідального ставлення українців до навколишнього середовища.

У сучасних умовах особливо гостро постає питання розвитку природничо-екологічної компетентності підростаючого покоління, адже значна частина екологічних загроз, що постали перед людством, є наслідком недбалого ставлення людини до природи [1, с. 123]. До цього ще й додався екологічний колапс в Україні, через повномасштабну російсько-українську війну, яка назавжди зруйнувала великі екологічні системи, які уже ніколи не вдасться відновити. Відтак одним із першочергових завдань сьогодення є розвиток та виховання підростаючого покоління, яке здатне усвідомлено взаємодіяти з природним довкіллям, підтримувати його цілісність та відновлювати ресурси, забезпечуючи гармонію у системі «людина – природа» [1, с. 13].

У цьому контексті особлива роль належить учителю початкових класів, адже саме він впливає на становлення світоглядних основ молодших школярів.

Дуже цінним для нас є вивчення та адаптація європейського досвіду природничо-екологічного виховання молоді. Проаналізувавши наявну науково-педагогічну літературу з проблеми дослідження у країнах Західної Європи, можемо зробити висновок про те, що усі європейські країни приділяють питанню природничої та екологічної освіти значну увагу, у більшості європейських країн це питання стоїть під прицільною увагою держави. Виокремлюють три моделі реалізації природничо-екологічної просвіти в європейських країнах, проте всі вони мають спільні підходи, яких дотримуються, це:

– *вивчати природу можна лише безпосередньо контактуючи з нею*, тобто серед природи. Ознайомлення з природним довкіллям в кабінеті є недієвим, знижує мотивацію, перетворюється на теоретичний процес засвоєння матеріалу, на противагу тому, коли дитина безпосередньо сприймає, аналізує, вивчає за допомогою різних органів чуття природні об'єкти, маніпулює ними, бачить на власні очі результати власної діяльності у природі;

– *глобальна екологічна свідомість* – важливо допомогти дітям зрозуміти, що екологічні проблеми не обмежуються їхнім місцевим середовищем, ми є частиною глобальної екосистеми і повинні вчитися захищати її;

– *концепція «дитини як екологічного стюарда»*. Однією з центральних ідей європейців є те, що діти мають сприймати себе як «екологічних стюардів» – осіб, відповідальних за збереження і захист природи. На заняттях учні мають вчитися розуміти, як їхні дії впливають на довкілля, і наполегливо приймати рішення, спрямовані на його збереження. Такий підхід допомагає формувати почуття відповідальності та активну позицію щодо охорони природи вже з раннього віку;

– *розробка освітніх програм*. У Європі постійно займаються розробкою та створенням інтерактивних програм для шкіл, що включають вивчення глобальних екосистем, біорізноманіття та вразливості планети перед людською діяльністю. Ці програми допомагають дітям зрозуміти важливість захисту природних ресурсів і показують, як вони можуть зробити внесок у збереження довкілля;

– *використання інтерактивних методик*. Освітні програми активно залучають учнів до практичної діяльності, яка сприяє глибшому розумінню екологічних проблем. Це включає проекти з посадки дерев, догляду за шкільними садами, дослідження природних місцевостей і вивчення глобальних екологічних питань, таких як зміна клімату та збереження водних ресурсів [4, с. 23].

На основі проведеного теоретичного аналізу європейського та вітчизняного досвіду нами було виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів у межах інтегрованого курсу ЯДС, це зокрема:

– *паритетна інтеграція природничої, громадянської та історичної, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей в межах єдиного курсу «Я досліджую світ», що передбачає інтегративне поєднання підходів до формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів.*

На жаль, результати діагностичних зрізів реалізації концепції НУШ у початковій школі показав значне зниження рівня компетентності з природничої освітньої галузі, адже не завжди вчителям початкових класів вдається проводити дійсно інтегрований урок, а не «перетягування» змісту тієї чи іншої освітньої галузі.

– оновлення традиційних технологій, методів і прийомів формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів, таких як навчальні екскурсії, дидактичні ігри, пошуково-дослідницька, творча і проєктна діяльність учнів тощо, які повністю відповідають європейським цінностям, що презентовані у європейських освітніх програмах;

– впровадження інноваційних освітніх технологій у процес формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів в умовах сучасної початкової школи [3, с. 323].

Для набуття учнями досвіду емоційно-чуттєвих переживань, а також збагачення естетичних вражень й емоційно-оцінних реакцій на об'єкти і явища природи ми використовували метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод суб'єктифікації, метод екологічної емпатії. Облаштування в класній кімнаті НУШ осередку природознавства передбачає активізацію творчих проявів у молодших школярів на природничо-екологічну тематику. Там представлені створені учнями композиції із природних матеріалів, виготовлені лепбуки, «ленд-арт». Діяльнісний напрям природничо-екологічного виховання можна реалізувати завдяки технологіям, в основу яких покладено практичні та поведінкові компоненти. До таких, зокрема, можна віднести *проєктну технологію, експресивно-творчі технології (екологічний членддж добрих справ, екологічні квести, екологічні акції), трудові справи, різноманітну виховну діяльність, що носить природоохоронний характер [6, с. 80].*

Дозволять вивести дітей на глибинний рівень осмислення природних процесів і явищ, сформувати цілісне бачення «картини світу» *евристичні та експресивно-творчі технології, технології досягнення рівноваги між особистістю дитини і соціоприродним середовищем засобами ботмерівської*

гімнастики, експериментально-дослідницькі та ігрові технології тощо [5, с. 490].

Таким чином, інтегративне поєднання підходів до формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів на уроках курсу «Я досліджую світ» полягає в педагогічно виваженому й розумному керівництві зазначених підходів, кожен із яких покликаний реалізувати певну природничо-екологічну функцію.

Список використаних джерел:

1. Баюрко Н. В. Підготовка майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи : дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. Вінниця, 2016. 256 с.

2. Баюрко Н. В., Казьмірчук Н. С. Екологічна освіта – рушійна сила сталого розвитку : європейський досвід.ніка сьогодні (Серії «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Техніка», «Фізико-математичні науки»): журнал. № 3 (31) 2024. С. 783-790.

3. Васютіна Т. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту освітніх галузей «Природнича» і «Громадянська та історична»: *монографія*. Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2022, 448 с.

4. Екологічна освіта дітей: синергія українсько-європейських відносин : монографія / За ред. групи проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 — EcoEdEU — ERASMUS-JMO-2022-HEITCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach» : І. Стахової, Н. Казьмірчук, І. Карук, Н. Баюрко. Вінниця, ТВОРИ, 2024. 219 с.

5. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпайерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)), 2024. № 13(41) 2024. С.486-499.

6. Стахова І. А. Підготовка майбутніх учителів до екологічного виховання учнів (на основі проекту програми ERASMUS + JEAN MONNET MODULE ECOEDEU-101085524). *Актуальні питання географічних, біологічних та*

хімічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наукових праць ВДПУ; [відп. ред. С.В. Поливаний]. Вінниця, 2022. Вип. 20 (24). С. 80-82.

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Казьмірчук Наталя, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Пастух Вікторія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

У контексті стратегій сталого розвитку та глобальних екологічних викликів формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів є одним із пріоритетних завдань сучасної початкової освіти [1, с. 78]. Це не просто засвоєння учнями знань про природу, а комплексний процес, що включає розвиток свідомого ставлення до довкілля, формування практичних навичок та цінностей, необхідних для природничо-екологічно відповідальної поведінки.

Природничо-екологічна компетентність молодших школярів є багатогранним феноменом, що інтегрує знання, вміння, ставлення та досвід взаємодії з природним середовищем. У вітчизняній педагогіці її розглядають як здатність дитини усвідомлювати себе частиною природи, взаємодіяти з нею на засадах поваги та відповідальності, розуміти причинно-наслідкові зв'язки у природному світі та бути вмотивованим до пізнання природи і готовим до збереження довкілля [1, с.104].

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активною цифровізацією навчального процесу, що зумовлює потребу в оновленні традиційних педагогічних підходів та впровадженні новітніх освітніх технологій.